

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ENVIRONMENTAL CRIMES

มณฑา ประพันธ์เนติวุฒิ*

Montha Prapannetivuth

ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ*

Prakob Prapannetivuth

สอาด หอมมณี**

Sa-ade Hommanee

บทคัดย่อ

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คือการแสวงหาประโยชน์ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ทำให้เกิดความเสียหายหรือผลร้ายแก่ธรรมชาติจากการกระทำของบุคคลในภาคเอกชน ภาครัฐ และชุมชน จากการศึกษาพบว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจะมีลักษณะพิเศษซึ่งแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป โดยผู้เขียนเห็นว่า ผลกระทบที่เกิดความเสียหายในสิ่งแวดล้อม อาทิ ปัญหามลพิษทางอากาศ ทางน้ำ หรือในชุมชนที่พักอาศัยนั้นย่อมไม่ปรากฏตัวผู้กระทำผิดที่ชัดเจน ซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นจากบุคคลกลุ่มใดดังที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งความเสียหายนั้นมิได้เกิดขึ้นทันทีทันใด และความเสียหายมิได้เกิดผลกระทบต่อคนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นผลกระทบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ ยังอาจมีปัญหาในการฟ้องคดีเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาลจะต้องมีหน้าที่เป็นฝ่ายพิสูจน์หรือภาระในการพิสูจน์เกี่ยวกับพยานหลักฐานต่อศาล ให้ศาลเห็นว่าผู้กระทำผิดนั้นเป็นผู้ก่อความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งเป็นเรื่องทำได้ยากและสลับซับซ้อนมากในคดีสิ่งแวดล้อม

ผู้เขียนจึงเสนอแนะว่า คดีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เพียงแค่บทบัญญัติของกฎหมายในการบังคับใช้เท่านั้น แต่จะต้องมีกลไกและมาตรการอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีใช้เพียงหน่วยงานของรัฐ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกระทรวงยุติธรรมที่จะต้องปรับตัวเท่านั้น เห็นควรให้สถาบันการศึกษานำไปจัดทำในรูปแบบของการวิจัย

* รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

** ผู้อำนวยการหลักสูตรและผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม-มีนาคม 2562

เกี่ยวกับปัญหาผลกระทบอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและชุมชน
ของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: อาชญากรรม, สิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

Environmental crime is an exploitation of natural resources. It is also unlawful acts of individuals, government, private organization, and community that cause harm and damage to the nature. The study found that environmental crime is unique unlike other crimes - its impacts such as air and water pollution in residential area affect the public health, not one particular person. The damage does not occur immediately. It is challenging to find the people who responsible for the crime and legal proceedings are complicated. The victim has to file a lawsuit, review evidence, and become a fact finder - it can be a burden for victims to prove to the court that the culprit is causing real damage. It is a strenuous and perplexing in environmental crime cases.

The authors suggested that the environmental crime is not just the purview of law enforcement. It should have mechanisms and assessment tools involved in enforcing the environmental law. The environmental crime is a problem for government sectors such as the Ministry of Justice will have to adapt only. Therefore, the education institution should conduct researches about environmental impact, it will greatly benefit for society and community in the future.

Keywords: crimes, environmental.

บทนำ

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คือการแสวงหาประโยชน์ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ให้ผลเสียหรือผลร้ายแก่ธรรมชาติ โดยอาจจะเกิดจากภาคเอกชน ภาครัฐบาล หรือชุมชนก็ได้ โดยเอมี ไرنฮาร์ด ที่ปรึกษาฝ่ายต่างประเทศของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย เป็นผู้ให้ความหมายที่ว่่านี้ไว้ (ธนิตา ตันติเจริญ, ออนไลน์, 2557)

ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม โดยละเอียดชัดเจนพอควร โดยพิจารณาเป็นลำดับต่อไปนี้

นักวิชาการด้านอาชีวศึกษา จำแนกอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมขั้นปฐมภูมิ หมายถึง อาชญากรรมซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อการทำลายทรัพยากรบนโลกด้วยการกระทำของมนุษย์ เช่น อาชญากรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ อาชญากรรมลักลอบตัดต้นไม้ อาชญากรรมที่กระทำต่อสัตว์ป่าธรรมชาติรวมทั้งเผ่าพันธุ์ และอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ

ข. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมขั้นทุติยภูมิ หมายถึง อาชญากรรมซึ่งไม่ได้กระทำต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง แต่ก่อให้เกิดผลทางอ้อม เช่น หน่วยงานราชการ หรือบริษัทภาคเอกชนที่จงใจละเมิดกฎระเบียบข้อบังคับของประเทศ อันส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ตัวอย่างอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของโลกเหตุการณ์หนึ่งคือ เหตุการณ์ระเบิดที่โรงงานเคมีของบริษัท ยูเนียน คาร์ไบต์ (the Union Carbide) ที่เมืองโบปาล ประเทศอินเดีย เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1984 ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นเหตุการณ์อุบัติเหตุที่เลวร้ายที่สุดครั้งหนึ่ง โดยต้นเหตุเกิดจากการเพิกเฉยและการบริหารจัดการที่ไร้ระบบ จนเมื่อสารเคมีที่ใช้ในกระบวนการผลิตเกิดการรั่วไหลผสมกับน้ำ และเกิดอานุภาพระเบิดที่รุนแรงอย่างมหาศาล เป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายทันทีทั้งมลพิษการเผาไหม้ของระเบิดสารเคมี และการปนเปื้อนแทรกซึมสู่พื้นดินและน้ำ เป็นที่คาดกันว่าผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ และได้รับผลกระทบภายหลังเหตุการณ์นี้มีจำนวนมากคือ เสียชีวิตประมาณ 6,000 คน ผู้บาดเจ็บพิการตลอดชีพกว่า 20,000 คน รวมถึงผู้ได้รับสารพิษอย่างรุนแรง 60,000 คน (พิมพ์พร เนตรพุกกะณะ, ออนไลน์, 2561)

ภาพที่ 1 ภาพเหตุการณ์โรงงานยูเนียนคาร์ไบต์ระเบิดที่เมืองโบปาล ประเทศอินเดีย เมื่อปี ค.ศ. 1984

ลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป คือ

1. ไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดอย่างชัดเจนทันที แต่ต้องใช้เวลาในการเปิดเผยว่าใครอยู่เบื้องหลัง
2. ผลเสียหายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอาจยังไม่เกิดขึ้นทันที โดยต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะเห็นผลเสียหาย

3. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไม่ได้กระทบคนหนึ่งคนใด แต่กระทบต่อส่วนรวมหรือคนเป็นจำนวนมาก

4. ในบางกรณี การพิสูจน์ความผิดกระทำได้ยากมาก เช่น การปล่อยน้ำเสียของโรงงานแห่งหนึ่งแล้วพบว่ามีปลาลอยตายเป็นจำนวนมาก และทำให้คนไม่สามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำนั้นได้ การตรวจเพื่อหาหลักฐานมาพิสูจน์ว่าผลเสียหายที่เกิดจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานนี้หรือไม่ ต้องใช้กระบวนการหาหลักฐานที่ละเอียดและซับซ้อนมากพอควรอีกด้วย

อีกทั้งผู้ที่กระทำความผิดอาจไม่ใช่ผู้กระทำโดยตรงแต่ประการเดียว แต่กลับเกี่ยวพันหรือโยงไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปล่อยปละละเลย ไม่ดำเนินการอย่างจริงจังในการตรวจสอบป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายขึ้นด้วย เช่น เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครของบางสำนักงานเขตไม่ควบคุมและตรวจสอบให้ร้านอาหารต้องมีบ่อกำจัดขยะไขมัน เป็นผลให้ขยะไขมันอุดท่อระบายน้ำ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลมาจากการระบายน้ำไม่ทัน

อนึ่ง อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมยังอาจมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากไม่ใช่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมธรรมดา แต่เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ ด้วยเหตุที่ว่าผลกระทบไม่ได้เกิดเพียงแคในประเศใดประเทศหนึ่ง แต่ยังส่งผลข้ามชาติ เพราะกระทำในประเทศหนึ่ง แต่ไปเกิดผลในอีกประเทศหนึ่ง เช่น มีการจงใจเผาป่าในประเทศหนึ่ง แต่ส่งผลให้ลูกลามไปอีกหลายประเทศที่อยู่รอบข้างประเทศต้นเหตุที่เกิดการเผานั้นด้วย

ทั้งนี้ กฎหมายไทยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2561 ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 42 และมาตรา 451
- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 มาตรา 28 มาตรา 123 มาตรา 124 และมาตรา 127
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติโรงงาน และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- พระราชกฤษฎีกา และกฎระเบียบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ข้อบัญญัติจังหวัด

- เทศบัญญัติ
- ข้อบังคับสุขาภิบาล
- ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
- ข้อบัญญัติเมืองพัทยา

อนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- อนุสัญญาเวียนนา และพิธีสารมอนทรีออล (มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2532)

- อนุสัญญาบาเซล เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (มีผลบังคับใช้กับประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541)

- อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ คือ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และพิธีสารเกียวโต (มีผลบังคับใช้กับประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2538)

- อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 1993)

- อนุสัญญารอตเตอร์ดัม ว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชบางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ

- อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน จำนวน 12 ชนิด (มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 และประเทศไทยให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2548)

ข้อควรสังเกต ศาสตราจารย์พิเศษกุลพล พลวัน สำนักงานอัยการสูงสุด ได้กล่าวเป็นข้อสังเกตไว้ว่า การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยค่อนข้างมีปัญหา ขณะนี้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) รวบรวมแล้วมีถึง 24 ฉบับ แต่ 24 ฉบับนี้ยังมีปัญหาเพราะถูกละเลยในการบังคับใช้ แสดงว่าการบังคับใช้กฎหมายคือหัวใจ เพราะทุกคนคิดว่าไม่ได้เกิดขึ้นกับเรา ไม่ใช่เรื่องใกล้ตัว ไม่ใช่การฆ่า ช่มชืด แต่มีปัญหาซึมเรื่อย ๆ ขณะที่ผลกระทบที่เกิดกับประเทศชาติกว้างขวางมาก เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การปล่อยมลพิษสู่อากาศ น้ำ การทิ้งขยะพิษที่ยังปล่อยให้เกิดขึ้นทุกวัน เหตุใดเจ้าหน้าที่ถึงปล่อยให้เกิดขึ้น เมื่อเรื่องออกสื่อจึงค่อยนำเจ้าหน้าที่ลงไปตรวจสอบ แสดงว่ากลไกในประเทศไทยพิกลพิการ (ธนิสา ตันติเจริญ, ออนไลน์, 2557)

ข้อควรสังเกตอีกเรื่องหนึ่งว่าด้วยอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่กระทำต่อสัตว์ป่าธรรมชาติตามอนุสัญญา CITES (ไซเตส) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก และพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าฯ เช่น การลักลอบล่าช้างเพื่อเอางาช้างไปขาย โดยเฉพาะการลักลอบฆ่าแรดเพื่อเอานอแรดไปขายในตลาดซื้อขายนอแรด ได้รับการเปิดเผยจาก Christian Nellemann หัวหน้าฝ่าย Rapid Response องค์การ UNEA (United Nations Environment Assembly) กล่าวว่า ตลาดซื้อขายนอแรดได้รับการ

คาดการณ์ว่ามีมูลค่าราว 63.08 ล้านเหรียญ ถึง 192 ล้านเหรียญ โดยอัตราการล่าแรดในปี พ.ศ. 2550 ที่มีสถิติเพียง 50 ตัว ได้ก้าวกระโดดเป็นกว่า 1,000 ตัว ในปี พ.ศ. 2556 แต่ Christian Nellemann กลับมองว่าธุรกิจที่เติบโตเร็วกว่าคือ การค้าไม้เถื่อน เพราะธุรกิจทำลายป่าธรรมชาติดังกล่าว มีมูลค่าสูงถึงราวปีละ 30 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ถึง 100 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และคาดว่า คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 30 ของการค้าไม้ที่ถูกกฎหมาย ทั้งนี้ Christian Nellemann ได้ใช้แหล่ง ข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อคำนวณมูลค่าโดยประมาณของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับอาชญากรรมธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสืบค้นในสถิติขององค์การสหประชาชาติ อัตราการจับตัวและคดีความในฐานข้อมูล ขององค์การตำรวจสากล รวมทั้งตัวเลขรายได้ที่มาจากการค้าผลผลิตจากธรรมชาติอันผิดกฎหมาย

การฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

ในเบื้องต้นควรทราบว่า การฟ้องคดีโดยประชาชน (citizen suits) มีวิวัฒนาการมาจาก กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่าผู้มีอำนาจฟ้องจะต้องพิสูจน์ได้ว่าสิทธิของตนเอง ถูกกระทบกระเทือน และอาจได้รับความเสียหาย และสถานะของโจทก์ที่จะมีอำนาจในการฟ้องคดี จะต้องเป็นบุคคล นิติบุคคลหรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ จึงไม่อาจเป็นผู้ได้รับความเสียหายในการที่จะ ฟ้องคดี เว้นเสียแต่นิติบุคคลหรือองค์กรเหล่านั้นจะฟ้องคดีในฐานะตัวแทนของสมาชิกจึงจะถือว่า มีอำนาจฟ้อง หลักการฟ้องคดีโดยประชาชนนี้ไม่รวมถึงการฟ้องคดีอาญา เพราะในการฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายหรือราษฎรฟ้องคดีเองไม่ได้ ต้องเป็นหน้าที่ของอัยการแผ่นดินเท่านั้นที่จะฟ้องได้ ซึ่งต่างกับ ของประเทศไทย ประชาชนสามารถเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้เอง

สำหรับการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ไม่ว่าจะได้รับความเสียหายจะเป็นรัฐหรือเอกชน ต่างมีอิสระในการใช้สิทธิทางแพ่ง ซึ่งต่างกับการเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาไม่มีข้อจำกัดโดยเคร่งครัด ผู้ได้รับความเสียหายในความรับผิดทางแพ่ง กรณีมีผู้ก่อให้เกิดมลพิษออกสู่ระบบสิ่งแวดล้อม และ ส่งผลกระทบให้บุคคลใดได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สิน บุคคลที่ได้รับ ความเสียหายย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ก่อความเสียหายชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้ เพราะถือว่าผู้ได้รับความเสียหายได้ถูกโต้แย้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ในชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สิน ซึ่งกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองป้องกัน โดยใครจะมาล่วงละเมิดไม่ได้

หลักกฎหมายของไทยในประเด็นการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมโดยประชาชน ว่าประชาชนควรมี สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้แค่ไหน เพียงใด หรือจะให้องค์กรเอกชนทำหน้าที่แทน ประชาชนได้แค่ไหน เพียงใด จะเห็นได้ว่ามีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 8(5) “องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 7 แล้ว อาจได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องดังต่อไปนี้

(5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษอันเกิดจากการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับอันตราย หรือความเสียหายนั้นด้วย”

เห็นได้ว่า กรณีดังกล่าวต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีก่อน แล้วองค์กรเอกชนจึงจะเข้าร่วมในคดีได้ องค์กรเอกชนจะเป็นผู้เริ่มคดีเองไม่ได้ ซึ่งตรงกับหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 คือ สาธารณสมบัติของแผ่นดินเป็นของพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อพลเมืองเป็นเจ้าของร่วมกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะฟ้อง ซึ่งหากเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้วทุกคนมีสิทธิฟ้องได้ ส่วนเรื่องจะเสียหายหรือไม่ ไม่ต้องคำนึงถึง เพราะเป็นอีกประเด็นหนึ่ง (ประพจน์ คล้ายสุบรรณ, 2538, หน้า 47-69)

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายจำนวนมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาที่กำหนดให้บุคคลดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของตนเอง และเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน ทั้งนี้ผลของคำพิพากษาในคดีจะผูกพันถึงกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทนด้วย

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ผู้จะเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อดำเนินคดีจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน คำว่า “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (common interest)” ในที่นี้ มิได้หมายถึงผู้หนึ่งจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน หรือเป็นเจ้าของหรือลูกหนี้ร่วม แต่เป็นการที่คนกลุ่มหนึ่งมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการที่ตนถูกได้แย่งสิทธิในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำเดียวกัน จึงสมควรที่จะฟ้องคดีเข้ามาด้วยกัน เพื่อศาลจะได้ตัดสินและมีคำพิพากษาไปในคราวเดียวกัน เมื่อผู้เสียหายมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ยินยอมให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้แทนในการฟ้องคดีและยอมรับผลอันนั้น ถือว่าการที่มีผู้แทนในการฟ้องคดีย่อมเป็นไปได้โดยไม่ขัดต่อหลักความยุติธรรมแต่อย่างใด อีกทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มในบางกรณียังช่วยให้กฎหมายสารบัญญัติสามารถบังคับได้ตามวัตถุประสงค์ของการร่างกฎหมายแต่ละฉบับอีกด้วย

คดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่แตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป คดีสิ่งแวดล้อมมักจะเป็นคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากซึ่งได้รับความเสียหายจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายคนเดียวกัน และเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม นอกจากนี้แล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอาจจะมีการแพร่กระจายเป็นวงกว้าง ทำให้มีบุคคลจำนวนมากได้รับความเสียหาย ในอนาคตหากประเทศไทยมีการนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) ในคดีสิ่งแวดล้อมมาใช้ ก็จะช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีให้น้อยลง ช่วยคุ้มครองความในการประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา อีกทั้งยังช่วยให้การเยียวยาผู้เสียหายมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันอีกด้วย

บทสรุป

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดอันตรายและความเสียหายต่อโลกโดยรวม ไม่ว่าในระดับระหว่างประเทศ และภายในประเทศ จึงต้องอาศัยบทบัญญัติกฎหมายภายในและส่วนราชการของแต่ละประเทศผนวกกับอนุสัญญา (ข้อตกลง) ระหว่างประเทศ องค์การสหประชาชาติ องค์การตำรวจสากล ร่วมมือกันเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่วุ่น

ข้อเสนอแนะ

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องของการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีกลไกและมาตรการอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แม้แต่กระบวนการบังคับใช้กฎหมายด้วยการลงโทษก็ควรใช้วิธีการแบบเดิม โดยทางองค์การสหประชาชาติเสนอแนะว่า มาตรการในการจัดการกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมน่าจะมีมาตรการทดแทนการขังคุกที่แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป เช่น การจ่ายค่าเสียหาย ค่าสินไหมทดแทนในการสอบสวน จ่ายเงินสนับสนุนการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม อีกทั้งอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเกิดขึ้นใหม่ที่ไม่ใช่เฉพาะหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมจะต้องปรับตัวเท่านั้น ในสถาบันการศึกษาน่าจะนำไปเป็นหัวข้อในการวิจัยอีกด้วย เพราะเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ อันให้ประโยชน์แก่สังคมของแต่ละประเทศและโลก

บรรณานุกรม

- ธนิตา ตันติเจริญ. (2557). *อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแก้ที่ไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://oknation.nationtv.tv/blog/LittleLee/2014/09/24/entry-1> [2561, 25 มกราคม].
- ประพจน์ คล้ายสุบรรณ. (2538). การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental impact Assessment). *วารสารกฎหมายสิ่งแวดล้อม, 1*, หน้า 47-69.
- พิมพ์พร เนตรพุกกณะ. (2561). *อาชญาวิทยาสีเขียว (A green criminology)* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.nathee-chitsawang.com/อาชญาวิทยาสีเขียว-a-green-criminology> [2561, 25 มกราคม].